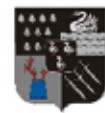

Jabbeke

Open Monumentendag • Info

Gemeente

Jabbeke

geeft je ruimte

Begraafplaats Stalhille

Open
Monumentendag
VLAANDEREN

INHOUDSTAFEL

VOORWOORD

Roland Verleye, Burgemeester
Heidi Vanhaverbeke, schepen van cultuur

INLEIDING

Een graf en een begraafplaats
Grafgiften
Materialen
Graformenten

GRAVEN MET EEN IETSJE MEER

De symboliek op de begraafplaats van Stalhille
Belangrijke personen
Oorlogsgraven
Politici
Nijverheid
Pastoors

NAWOORD

VOORWOORD

Het thema van Open Monumentendag 2006 is “Import – Export”. Langs deze weg wil men verder werken aan de bewustmaking en daarlangs aan de versterking van erfgoedzorg. Want wat we leren en begrijpen, gaan we ook makkelijker waarderen. Die waardering is niet alleen het begin van behoud en zorg, maar is de aanzet tot maatschappelijke integratie van wat we erfgoed zijn gaan noemen. Ons bouwkundig en ander erfgoed is niet alleen cultuur-historisch belangrijk: het stelt ons in staat waarden te delen en er van te genieten. Erfgoed is ook iets van nu, een belangrijk deel van onze samenleving. Die samenleving is anders dan ooit te voren. Het erfgoed laat zien hoeveel vooruitgang, hoeveel ontwikkeling in al die eeuwen we te danken hebben aan uitwisseling en aan ontmoeting. Hieruit zijn immers de vernieuwingen grotendeels gesproten.

Wie af en toe terugblijkt in de tijd en er over nadent, vindt de wereld van vandaag een gevolg van de wereld van gisteren en dus helemaal niet zo vreemd. Dit thema kunnen we ook bij ons volmondig onderschrijven. Vreemd is zo vreemd en zolang vreemd als wij het als vreemd beschouwen. We kregen in de loop der geschiedenis gans Europa over de vloer. Tot in de kleinste dorpjes van Vlaanderen zijn hiervan sporen terug te vinden. Vlaanderen zelf heeft ook zijn sporen nagelaten tot in de verste uithoeken van onze regio én van de wereld. Vroeger was het volgende dorp soms “buitenland”. Maar, zitten grenzen niet in ons hoofd? Is stijlzuiverheid alleen zaligmakend? Waar creativiteit het overneemt, ontstaan vaak de mooiste en boeiendste creaties. Zo maakt men een onderscheid tussen Maas-, Demer- en Scheldegotiek. Hout was eeuwenlang het belangrijkste bouw materiaal. De fameuze baksteen was inheems maar een middel om de uitheemse bouwstijlen naar hier te brengen. Denk aan de kloosterorden die de gotiek en hun ordegebonden bouwtrant introduceerden, denk aan de jezuiten met hun kerkbarok. Hierbij werkten bouwmeesters, steenkappers en bouwvakkers samen. Eén van de belangrijkste voorbeelden van zo’n samenwerking is een begraafplaats. Ook hier zijn architecten, steenkappers en bouwvakkers vaak samen aan de slag geweest. Ook hier vind je tal van stijlen en creatieve vormen – van kunst tot kitsch – terug. Je vindt hier zelfs de zuiver menselijke import en export van notarissen, dokters, nijveraars en zelfs landbouwers die geen geboren dorpelingen waren maar met hun eigenheid vanuit de “vreemde” kwamen. Ze bepaalden uiteindelijk in belangrijke mate het dorpsleven!

Een begraafplaats is een belangrijk deel van ons erfgoed, bouwkundig zowel als menselijk. Ook hier moeten we durven aanvaarden dat de maatschappelijke integratie bewuster versterkt moet worden. We moeten echter de waarden er van, in hun grote verscheidenheid, leren kennen en begrijpen om ze meer te kunnen waarderen. Het gaat uiteraard om het respect voor de doden, maar ook om het respect voor de levenden! Daar denken we te weinig aan.

We hopen met deze Open Monumentendag bij te dragen tot meer bewustmaking en waardering voor ons funerair erfgoed.

Burgemeester,
Roland Verleye

Schepen van Cultuur,
Heidi Vanhaverbeke

INLEIDING

Uiteraard doet de keuze voor Open Monumentendag enigszins vreemd aan. Een “begraafplaats” is eigenlijk nog onbekend terrein. Daar liggen de doden. Voor velen is dit al voldoende om te zwijgen en het hoofd af te keren. Een “begraafplaats” is echter een wereld op zich, een wereld die weinigen kennen: buiten de familie en enkele vrienden of buren zijn weinig namen bekend.

Wanneer je echter over een begraafplaats wandelt, dan wandel je tussen de geschiedenis van het dorp. Hier liggen de mensen die de ganse ontwikkeling mede hebben bepaald. In tijden van oorlog moesten zij overleven en anderen helpen overleven. Sommigen hebben er het leven bij gelaten (Engelse piloten, slachtoffers van de treinramp te Issenbüttel, gesneuvelden). Anderen stelden hun leven in dienst van de gemeenschap (pastoors, notarissen, ...). Het verenigingsleven heeft zijn eigen tradities, ook op de begraafplaats (oudstrijders). Kunstenaars leggen dikwijls eigen accenten. Hier liggen zoveel persoonlijkheden die zelfs hun eigen denkwijze, hun eigen stijl, de eigen leefomstandigheden, het eigen maatschappelijke zijn tonen in hun plekje dat zij kregen op deze begraafplaats. Elk graf toont een stukje maatschappijbeeld dat echt eigen is aan de plaatselijke gewoonten en zeden of dat, o, zo vreemd aan doet.

Anderzijds zijn de materialen op onze begraafplaats: arduin, graniet, granito, marbriet, tegels, ..., altijd import, van ver of dichtbij. Men streefde naar eeuwigheid: toch is geen enkel materiaal eeuwig, getuige hiervan het geplaatste zerk aan de kerkmuur (foto).

De stijlen zijn hier nergens zuiver aan te treffen maar toch zijn er sporen van Art Nouveau, gotiek en neogotiek. De grafornameuten hebben een symbolische betekenis, al kennen we die niet meer. Veel van die grafversieringen zijn van de Oost-Vlaamse kunstenaar Sylvain Norga.

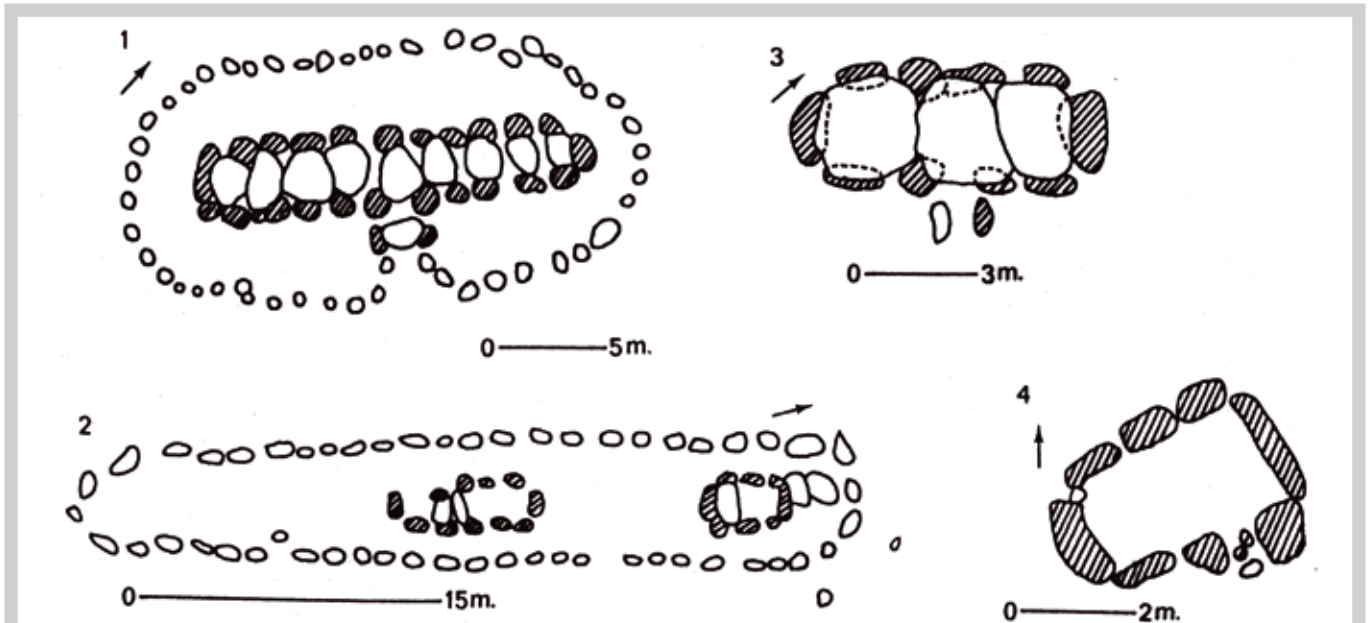
Een begraafplaats heeft ook een eigen taalschat: plint, zerk, stèle, boordstenen, graftuin, sarcofaag, voluten, lijstwerk, ...

Een begraafplaats, hoe klein ook, waar ook, is een bepalend landschap. Een ingreep, door bijvoorbeeld ruiming van een rij graven, kan dit landschap verstoren. Om een bouwvergunning te verkrijgen moet je aan bepaalde voorwaarden voldoen. Ook bij ruiming van graven zou men bepaalde spelregels, en dan andere dan alleen maar de wettelijke bepalingen, moeten hanteren en respecteren. Erfgoed doet een beroep op gezond verstand, inzicht en menselijke waarden en respect.

Begraafplaatsen rond de kerk zouden integraal als erfgoed moeten erkend worden: sociaal, cultureel, bouwkundig en landschappelijk is het een unicum, een stenen archief. In een aantal steden en gemeenten bestaat al de mogelijkheid van adoptie van een verlaten graf, waarvan de concessie afgelopen is. Zo kan men als buitenstaander een nieuwe concessie aanvragen onder voorwaarde dat men het graf onderhoudt. Sommige besturen gaan zelfs verder en laten toe een dergelijke concessie aan te kopen. In dit verworven perceel kan men dan zelf begraven worden. Ook hier is een belangrijke voorwaarde aan verbonden: men mag alleen een eigen naamplaatje toevoegen: het oorspronkelijke monument moet blijven zoals het was.

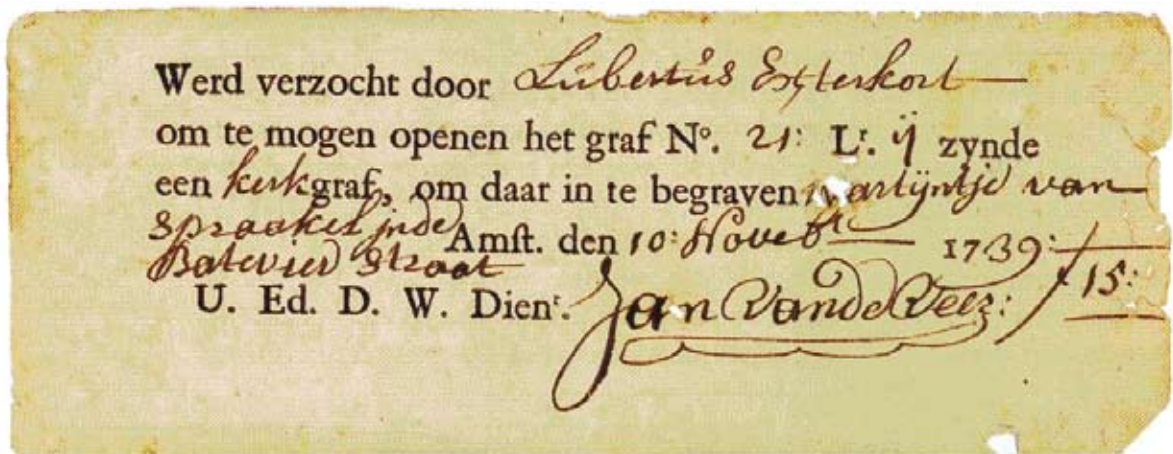
EEN GRAF EN EEN BEGRAAFPLAATS

Een begraafplaats is de bekroning van “ontstaan, leven, vergaan en herinneren”. De mens heeft altijd zorg besteed aan zijn overledenen. Dit kenmerkt hem ten opzichte van dieren. De oudst bekende begraafplaatsen zijn wellicht de hunnenbedden. In de prehistorie kennen we verschillende grafvormen:

1. de **grafheuvel of tumulus** uit de bronstijd werd gebruikt voor lijkbegroving (in kisten van eikenhouten boomstammen) of bijzetting van de asurne.
2. De **paalkransheuvel** is rondom afgesloten met een krans van palen waarin zich een ingang bevindt.
3. De **ringwalheuvel** is omgeven door een gracht en een wal. Daarbinnen bevindt zich een rondweg die de eigenlijke tumulus omsluit.
4. Op het einde van de bronstijd, omstreeks 1100 voor Christus, gaat men over op lijkverbranding. De asurne wordt in bestaande grafheuvels bijgezet. In latere perioden groef men een greppel rond de urne die bedekt werd met de opgegraven aarde. Zo verschenen kleine grafheuvels in het landschap die men **urnevelden of necropolen** ging noemen.

In de Romeinse Tijd bleef de lijkverbranding in voege maar men ging begraven buiten de steden. In de tijd van de keizers kon men begraven boven of onder de grond (in de catacomben). De Christenen maakten gebruik van de catacomben want de ondergrondse begraafplaatsen stonden onder de bescherming van de wet en waren vrij van iedere vervolging. Hier hielden ze ook hun bijeenkomsten. Na de godsdienstvrijheid bouwden ze hun kerk op of bij begraafplaatsen. Zo werd de begraafplaats weer naar het centrum gehaald. Meteen werd de kerk – plaats van bijeenkomst – het dodenhuis bij uitstek. Belangrijke gelovigen werden begraven in de kerk. Hoe dicht bij het altaar, hoe belangrijker. De armen werden, dikwijls zonder kist, op het kerkhof begraven. Deze begrafenis op het kerkhof geschiedde zonder plichtpleging of markering. Het kerkhof was de ruimte rond de kerk, begroeid met gras en omzoomd met meestal notelaars. Het was de publieke ruimte van het dorp. Het gras werd verhuurd (Snellegem), de notelaars werden verhuurd (Snellegem) ten voordele van de Armenkas. Het kerkhof zelf werd in oorlogstijd gebruikt als kampplaats (Varsenare en Jabbeke). In vreedstijd was het een marktplaats (Jabbeke) waar kooplieden op hoogdagen of marktdagen handeldreven. Het was ook een speelterrein voor kinderen en zelfs voor volwassenen (schieten).

Kwitantie voor het openen van een kerkgraf in 1739.

Herhaalde verbodsbepalingen in de Nieuwe Tijd haalden weinig uit, noch voor het begraven in de kerk, noch voor het openbare gebruik van het kerkhof. Het draaide vooral om inkomsten. Vooral hoog op de maatschappelijke ladder gesitueerde burgers en met het kerkelijke apparaat verbonden dorps- of stadsgenoten wensten begraven te worden in het centrum (rond de kerk) en sloten daarom contracten af (schenkingen of testamenten). Ook verenigingen, organisaties en nabestaanden wensten een centrale plaats voor hun belangrijke figuren.

Onder de invloed van Cluny stelde men immers vanaf de 11de eeuw dat men nog iets voor de overledenen kon doen of alvast voorzorgen kon nemen door “regelingen” te treffen. Onder invloed van de protestanten in de 16de eeuw werden de overlevenden, de achtergeblevenen, centraal gesteld. De omheinde plek kon een plaats van troost zijn, maar, dat kon ook buiten de stad. Bij de Contrareformatie, vooral in de 17de eeuw, werden spel, ontmoetingen en feesten op het kerkhof bestreden: er kwam controle op de sacrale plaatsen.

In de Tijd van de Verlichting speelde de hygiëne mee in de denkwereld voor het verwijderen van nieuwe lijken uit de woonkernen: de nabijheid en de geur van de dood werden als gevaarlijk – en besmettelijk – ervaren.

Jozef II speelde een belangrijke rol in het overbrengen van de begraafplaats buiten de stad. Op het platteland had dit weinig of geen invloed! Toch groeide beetje bij beetje ook een historisch bewustzijn door onder andere de geschiedschrijving en door de ontluikende monumentenzorg: begraafplaatsen zijn vol van geschiedenis, herinnering en soms van een geruststellende natuur.

Vanaf de 19de eeuw kwam er langzaam een nieuwe kentering. De medicalisering van de dood bracht een arts bij het stervensbed. In de tweede helft van de 20ste eeuw werd het sterven verplaatst naar het ziekenhuis. Dit had zijn invloed op de bewustwording van een aantal factoren: ook op het platteland werden nieuwe begraafplaatsen buiten de woonkernen aangelegd en op de meeste kerkhoven rond de kerk werd het begraven stopgezet. Het laatste decennia groeit ook het besef dat de begraafplaats een openbaar archief is en plaatsgebonden erfgoed. Je kunt er heel wat aflezen:

1. beroemde, belangrijke en gewone doden liggen meestal niet door- een maar zijn gegroepeerd,
2. over opdrachtgevers, ontwerpers, uitvoerders (=netwerk),
3. geloofsovertuiging,
4. stijlen en symboliek.

Op grafmonumenten staat in cijfers en letters wat een bevolkingsregister vermeldt. De grafsteen zegt ook iets over de persoonlijkheid, de levensbeschouwing, de liefde, het gezin, de familie en vrienden, de daden en het streven, de interesses en talenten van de overledene(n). Een begraafplaats is dus een afspiegeling van de samenleving. Daarom is ruiming van graven steeds een gat slaan in het collectieve geheugen.

De houten plank achter Christus' hoofd, symbool van de familie Houtsaeqher.

Wanneer we het begraven van de zijde van de aanvragers bekijken, dan is daar ook een ganse evolutie aan gebonden. Nadat het begraven in de kerk – door de meer gegoeden – niet meer kon, werden de gekochte percelen op het kerkhof de plaatsen voor het etaleren van de geloofsovertuiging, de relaties en vooral de welstand van de overledene. Adellijke families lieten nu obiïts in de kerk ophangen. Dit zijn die gekleurde wapenschilden die je in de meeste oudere kerken aantreft. Zo bleef de overledene in de nabijheid van de gebeden die voor de afgestorvenen tijdens de H. Mis werden opgedragen. Samen met de rijke burgerfamilies bouwden de adellijke geslachten dan echte monumenten op de plaats waar hun familieleden rustten. Zo ontstond ook op de begraafplaats het schrille contrast – gelijklopend met de levende maatschappij – tussen hoog en laag, rijk en arm. Het zijn juist die gegoede families die materialen lieten aanvoeren van buiten de gemeente, die architecten en kunstenaars aanspraken en zelfs steenhouwers die over de gemeentegrenzen woonden en werkten. De familie Brusselle deed een beroep op steenhouwer G. De Grande van Sint- Andries. Op alle stedelijke begraafplaatsen tref je langs de hoofdlanen de belangrijkste grafmonumenten aan. Te Stalhille geldt de regel hoe dichterbij de kerkmuur, hoe grootser de monumenten. Hier tref je ook de meeste belangrijke persoonlijkheden van de gemeenschap aan.

Op de plint liggen hier drie dekplaten, waarvan de bovenste een sarcofaag symboliseert.

Hier liggen begraven:

Ludovicus Bruselle 1865 - 1952

Sylvia Steyaert 1866 - 1907

Maria Lootens 1879 - 1912

Twee zeer uiteenlopende voorbeelden van grafgiften. Boven: begraafplaats Robertmont, Luik. Onder: Begraafplaats Weert, Nederland.

GRAFGIFTEN

Zolang de mens zijn doden begroef, zolang zijn er ook grafgiften aan te pas gekomen. We kunnen dit veelvuldig constateren bij de Etrusken maar ook bij de Kelten. Deze grafgift kon bestaan uit een paard, bekers met voedsel voor de overtocht, halskettingen met kralen van aardewerk, barnsteen, tin en brons, al naar gelang de streek en naar de handelsrelaties. Ook munten komen vaak bij archeologisch onderzoek als grafgift te voorschijn.

Met de intrede van het Christendom verdween dit gebruik: het werd als heidens verboden. Wie het verbod, overtrad soms als eerste de wet. Zo was er in de 12de eeuw al een bisschop die zich liet begraven met een zilveren kelk, een gouden ring en zijn bisschopsstaf.

In de christelijke traditie is dit nooit meer een algemeen gebruik geworden. Nochtans zijn er zeker uitzonderingen te noteren. De kerkmeesters van Antwerpen werden, tot diep in de 20ste eeuw begraven met hun ambtskleed!

Wat christenen en nu ook andersdenkenden niet meegeven in de kist, plaatsen ze als herinnering op het graf. Naast groen staan op vele graven allerlei kleinigheden of teksten: beertjes of ander speelgoed bij kinderen, handjes, vogels, engeltjes en vooral portretten, zelfs bij volwassenen. Mensen willen niet vergeten worden!

MATERIALEN

Van links naar rechts:

- granito kruis (gemeentelijk kerkhof Ardoois)
- houten kruis (graf Odette Christiaens, Stalhille)
- ijzeren kruis van een kindergraf (Stalhille)

FICHE

Naam vergunning: Leon-Medard Bourgeois

Aard vergunning: in volle grond
Gieterij: niet vermeld

Opdrachtgever: Eugenie Quackelbeen en familie

Materiaal: kruis: gietijzer

Beeld: porselein

Tekstplaat: blik

Eveneens begraven: niemand

Spreek: R.I.V., Rust in Vrede.

Tekstplaat:

“Tot Zaliger Gedachtenis van
Leon Medard Bourgeois

echtgenoot van

Eugenie Quackelbeen

Geboren te Stalhille 28 Apr 1869
en er overleden 27 Sep 1907”

Al is een dorpskerkhof meestal sober en traditioneel in vergelijking met een stedelijke begraafplaats, het belangrijkste basismateriaal is en blijft arduin en graniet. Het zijn harde gesteenten die weer en tijd kunnen trotseren. Zandsteen erodeert vrij gemakkelijk en komt slechts zelden voor, tenzij in ornamenten. Graniet wordt dikwijls gepolijst en zo vallen de zwarte en rode granieten platen op. Toch werd graniet gebruikt in grote vlakken. De verwerking van graniet was zeer arbeidsintensief en dus duur. Reeds in de 19de eeuw werden slechts bepaalde onderdelen in graniet vervaardigd. Na de eerste wereldoorlog kwam er een veranderde mentaliteit en werd graniet ook te duur: het kwam nog zelden voor als bouwsteen.

Bepaalde onderdelen of zelfs ganse stèles zijn gemaakt uit granito. Meestal zijn dit zwartgespikkelde grijze kruisen of platen. Granito is een soort gietsteen die relatief goedkoop is en ook gebruikt wordt voor trappen, gootstenen en raamkozijnen. Dit materiaal is natuurlijk gevoeliger aan de weersomstandigheden, vooral de vorst. Marmer komt veelvuldig voor op graven van rijkere overledenen. Vooral de letterplaat, maar ook medaillons met de beeltenis van de overledene, of een buste, zijn in marmer vervaardigd. Dit kostbare materiaal is niet voor iedereen weggelegd.

Heel wat ornamenten maar ook tekstplaten zijn gemaakt uit marbriet. Dit goedkope surrogaat voor marmer is een soort glaspasta. Het spreekt voor zich dat ook baksteen hier en daar zichtbaar is. Waarom zou een steenbakker niet wensen begraven te worden onder een bakstenen grafmonument. De creativiteit viert ook hier wel eens hoogtij, of is dat commercialisering, of mode. Na de tweede wereldoorlog kwamen plots “tegelgraven” in de mode. De dekplaat, en soms zelfs de stèle, werd bezet met (kleine of grotere) tegels. Gezien die in het cement werden gelegd, houden ze geen halve eeuw stand en brokkelen af. Het is een tijdsgebonden verschijnsel geweest, maar moeilijk in goede staat te houden.

We moeten echter nog altijd rekening houden met de oudste vorm van “stèles”, namelijk de houten en ijzeren kruisen, die voor minder kapitaalkrachtigen de bekroning waren van een graf. Het roest heeft de overgebleven ijzeren kruisen meestal aangetast omdat de nabestaanden er niet meer zijn om ze te onderhouden. Aan de likjes verf te oordelen die hier en daar nog overblijven, waren die ijzeren kruisen in het zwart geschilderd met zilverkleurige figuren, of zelfs helemaal zilverkleurig opgetooid. De geschilderde tekstplaatjes zijn heel dikwijls afgeschilferd en dus onleesbaar geworden. Trouwens, veel van die grafpercelen hebben geen concessie meer en worden dan gretig geruimd. Ook zij vertegenwoordigen echter een tijdperk in de begraafcultuur en zijn dus een deel van ons funerair erfgoed.

Voor de eerste wereldoorlog en zelfs nog tijdens het Interbellum was dit de meest voorkomende of veel gebruikte kruisvorm op gewone graven. Een prachtig voorbeeld hiervan is dit van **Leon Bourgeois**.

Er rest trouwens nog een goed onderhouden ijzeren kruisje van een kindergraf. Dit unicum zou zeker bewaard moeten blijven. Door de betere medische zorgen en omkadering bij de geboorte treffen we heden veel minder kindergraven op een begraafplaats aan. Beheerders van begraafplaatsen met een visie leggen tegenwoordig perken voor kinderen aan met een aparte sfeer, een aparte manier van herdenken. Een prachtig voorbeeld hiervan is de Westerbegraafplaats te Gent.

GRAFORNAMENTEN

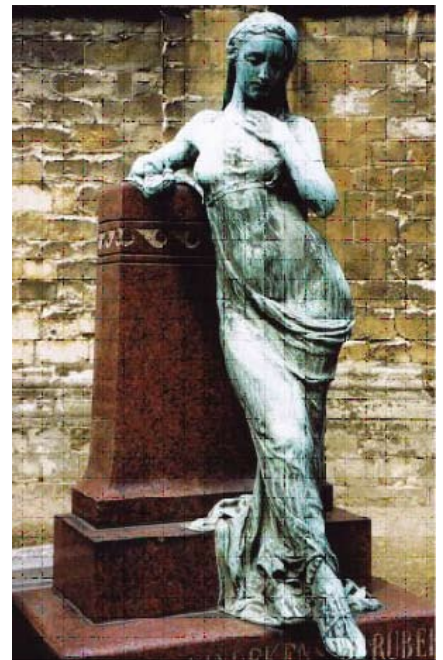
De Tijd van de Verlichting bracht niet alleen een ommekeer in de lokalisering van de begraafplaatsen maar ook in het denken over de dood. Het bewustzijn dat na de dood het eeuwige leven kwam, groeide.

Vanaf de late 19de eeuw werd dit bewustzijn gesymboliseerd in het grafmonument. Dit valt duidelijk af te lezen in de keuze van het grafmonument: de duurzame materialen staan voor een dure begrafenisplek. Dit kwam op een dorp zelden voor, maar er zijn toch afspiegelingen van monumentale graven aan te wijzen. Te Stalhille treffen we geen funeraire monumenten als “pleureuses” aan. Toch zijn de symbolische waarden er veelvuldig aanwezig: portret van de overledene op porselein, engelen, duiven, handen, ...

Naast de tekst komen ook gekapte symbolen voor als de palmtak en spreuken als “Memento Mori” of de Ω en de ω , de Griekse letters voor “begin” en “einde”.

Sommige aanvragers verkozen een graftuin met of zonder boordstenen, anderen een bloembak op de dekplaat of aan het voeteinde van het graf, ook wel eens tegen de stèle aan het hoofdeinde van de dekplaat. Zoveel graven, zoveel verschillen.

We geven hierna nog enkele voorbeelden van ornamenten die op de begraafplaats van Stalhille de tijd hebben getrotseerd en vroeger heel klassiek gebruikt werden.

Pleureuse (kerkhof Laken)

WOORDENSCHAT.

gecanneleerde bovenrand

porseleinfoto

ornament

Latijns kruis

pilaster

afsluitpaaltje

sokkel

piramidion

stèle

zerk

onderste daksteen of plint

Links: Lijdende Christus door Sylvain Norga - Rechts: Woordenschat

Medaillons en bloemmotieven in brons van de hand van Sylvain Norga (Gemeentelijke begraafplaats Menen). Deze vorm van portretteren is zeldzamer dan de portretten op porselein.

Tot de eerder alledaagse elementen van versiering horen zeker de vogeltjes, meestal duiven, die vrede symboliseren. Overal in Vlaanderen, en zelfs daarbuiten, treffen we dan de lijdende Christus van Sylvain Norga aan. Meestal werd dit ornament in brons gegoten maar in zijn latere periode werd ook porselein gebruikt.

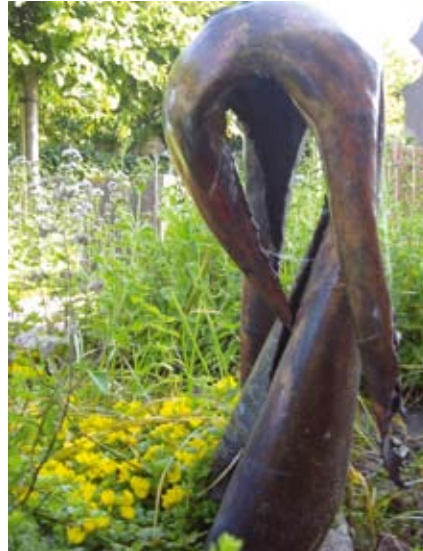

Dit is een voorbeeld van een veel recentere graforname. Dit komt voor op de rustplaats van Alice Deschepper. Hier liggen ook haar ouders begraven en als aandenken dit familiekiekje bij de zetel. Het onderschrift:
Petrus-Paulus Deschepper
17 januari 1861 +25 februari 1943
echtgenote Ludovica-Maria De Soete

Te Stalhille komen ook de uiteen glijdende handen verschillende malen voor: het afscheid nemen omwille van de dood. De verbondenheid wordt (tijdelijk) verbroken. Dit is een treffend voorbeeld van symboliek op een begraafplaats.

GRAVEN MET EEN IETSJE MEER

DE SYMBOLIEK OP DE BEGRAAFPLAATS VAN STALHILLE

Het spreekt voor zich dat we niet alle symboliek die op begraafplaatsen gebruikt wordt zullen bespreken. We zullen ons echt beperken tot wat we op dit kerkhof terug vinden.

Het kruis is ontegensprekelijk alom tegenwoordig. Het **kruis** is als aanduiding van een graf al eeuwenlang vanzelfsprekend. Het kruis wijst echter niet altijd op de devotie van de overledene, zelfs niet altijd op zijn levensovertuiging. Ook de vorm en de uitwerking kunnen nogal verschillen. In bovenstaand voorbeeld zit het kruis gevangen in een cirkel geplaatst op een ruit. In het centrum van het kruis is de verbondenheid van de echtelingen gesymboliseerd door de verstrengelde initialen. De uiteinden van de kruisarmen zijn verwerkt tot nieuwe kruisen.

Het Latijnse kruis is een strakke vorm met vier rechthoekige armen. Dit kruis werd meestal gebruikt. Er zijn te Stalhille ook heel wat voorbeelden van sierlijke kruisen.

Het is en blijft echter wel het symbool van de hoop en de triomf.

Een ander opvallend gegeven zijn de graven met de foto's (op porselein) van de overledenen die ter plaatse ter aarde werden besteld. Wanneer men eenmaal had ontdekt dat er ook fotografisch een portret kon aangebracht worden op porselein, werd daar onmiddellijk gebruik van gemaakt en dit tot op heden. De foto's geven de overledene weer in zijn goede dagen. Deze (oude) foto's zijn een dankbare informatiebron voor de klederdracht uit de bewuste tijd, zelfs het voorkomen van veel of weinig baarden en snorren uit een bepaalde periode kan er uit afgeleid worden. Ook de mode is dus op de begraafplaats aanwezig.

Het **Grieks kruis** is de naam voor een kruis met vier armen van gelijke lengte.

Het **Latijnse kruis** is vooral bekend als religieus Christelijk symbool.

FICHE

De rustplaats van de familie Verbeke had vroeger een merkwaardige grafversiering. Op de dekplaat lag tot 2005 een zinken bak met plastic bloemen. Dit was het enige exemplaar op het ganse kerkhof. Alleen op een kindergraf lag nog een mini-exemplaar. De toestand was echter - zoals uit de foto blijkt - erbarmelijk. Uit veiligheid liet de gemeente de zinken bak verwijderen.

Tekstplaat:

“Rustplaats van
Camille Verbeke
Geb. te Syslele
3-7-1877
Overl. 24-2-1939
zijn echtgenoot
Josephine Stellamans
Geb. te Stalhille
18-3-1874
Overl. 26-2-1960
en zoon Gustaaf”

Eeuwige vergunning
Steenhouwer: G. Jonkcheere,
Bekegem

Foto's familie Verbeke-Stellamans

Nadat men tijdens het interbellum ontdekte dat er op porselein kon gefotografeerd worden, werd er veelvuldig gebruik van gemaakt. Eigenaardig genoeg zijn het niet zo zeer fotografen die hun stempel drukten op dit soort grafornamenten maar wel de begrafenisondernemers zelf die er brood inzag. Dikwijls staat hun naam in de rand van de foto bijgedrukt.

Als voorbeeld voor de ijzeren kruisen nemen we de percelen waar **August Verburgh en Julia Soete** naast elkaar begraven werden. De gietijzeren kruisen zijn redelijk goed bewaard en de tekstplaatjes zijn nog duidelijk te lezen. De uiteinden zijn verzilverd, net als de Christus figuur en de treurende personen onderaan het kruis. Zo moeten onze kerkhoven er ooit vol van gestaan hebben.

Tekstplaten:
'August Verburgh Julia Soete
weduwnaar van echtgenote van
Julia Soete August Verburgh
1845 – 1939 1852 – 1912'

Ook over het graf heen zijn ze verenigd.

We zagen reeds grafornamenten van de hand van Sylvain Norga. Hij leerde met zijn ornamenten van de ene begrafenisondernemer naar de andere en verzekerde zich zo van een degelijk inkomen. Op de stèle van **Henri Verschaeve** vinden we een schoolvoorbeeld van de funeraire grafkunst die deze kunstenaar zijn stempel heeft gegeven. De bronzen Christuskop, hier verwerkt in een kruis, waren echt zijn handelsmerk. In vele maten en soorten afbeeldingen komen ze op onze begraafplaatsen voor.

Dit is een graf in volle grond. Arduinen boordstenen omsluiten de graftuin. Ook de getrapte stèle is van arduin. Alleen op de boorden is enige eenvoudige versiering aangebracht. Dit is een prachtig voorbeeld van een werkmansgraf uit het Interbellum.

Ook niet alledaags is de rustplaats van **Eduard Roose** en zijn echtgenote. Het kruis ligt op de plint die op boordstenen rust. Aan het hoofdeinde staat dan de bloembak bekroond met een bol op een kegel op beide hoeken.

De stèle is samengesteld uit een middenplaat die geflankeerd wordt door twee ongelijke aansluitende zuilen die bovenaan schuin afgesneden zijn. Op elk van de zuilen staat bovenaan een witte bloem. De middenplaat is bovenaan ovaal. In die boog zit een witte Christuskop. Net boven de tekstplaat werd een medaillon aangebracht in brons waarin twee portretten van de echtelingen zijn gevat. Onder de tekstplaat hangt nog een wit engelenhoofd met twee vleugels. De tekst op de stèle luidt:

Portret op porselein en gevat in een metalen kader op het graf van Eduard Roose en zijn echtgenote Louise-Marie Knockaert. Dergelijke bronzen kaders waren ook bij de firma Norga verkrijgbaar.

Het graf van **Henri Vandenhede** is niet alleen omwille van de ornamenten van Norga belangrijk. Er is geen plint maar wel een graftuin, afgezoomd door boordstenen. De sokkel van de stèle rust op twee stenen metselstukken en heeft voor de middenplaat een bloembak. De middenplaat heeft langs beide zijden een afgeschuinde vleugel die ook op de sokkel rust en van de buitenzijde van het graf afgesloten wordt door een kubus, bekroond met een bol. Het materiaal is van graniet. Bovenaan de middenplaat prijkt een kalvarie in drie stukken: Christus aan het kruis met de H. Maagd en de apostel Johannes die treurend bij het kruis knielen. Hieronder werd de tekst ingekapt. Het betreft hier een eeuwige vergunning. De steenkapper was J. Demeyer uit Sint-Michiels. Die Demeyer komt ook voor als leverancier van de porseleinfoto's op andere grafmonumenten.

FICHE

Hier rust in vrede
Heer Henri Verschaeve
25-10-1858 6-1-1928
en zijn echtgenote
Vrouw Maria Knockaert
16-8-1856 - 25-12-1946
R.I.P.

FICHE

Rustplaats van eduard Roose
geb. Stalhille 6-1-1869
er overl. 26-1-1940
en van zijn vrouw
Louise-Marie Knockaert
Jabbeke 19-2-1870
overl. 24-3-1949

FICHE

Hier rust
Henri Vandenhede
geb. Jabbeke 9.3.1868
overl. Stalhille 11.5.1941
echtgenoot van
Maria Deschepper
geb. 9.6.1872
ove. 24.12.1959

BELANGRIJKE PERSONEN

FAM TANGHE

FAM VANDEKINDEREN

FAM DARSWILDER

De opbouw van een grafmonument hing dus af van de kapitaalkracht van de familie van de overledene en/of de belangrijkheid van de afgestorvene. Ook slachtoffers van rampen en catastrofes kregen meestal een opvallende begraafplaats.

Het afsluiten van een grafperceel, zoals bij het graf van de **familie Tanghe**, komt in vele gevallen voor: het is een aanwijzing dat men dit perceeltje bestemt als een nieuwe thuis voor de overledene(n). De afsluiting kan gebeuren door twee tot zes afsluitpaaltjes, verbonden aan de zijanten door ijzeren staven, meestal met ijzeren kettingen met grote schakels, dikwijls gepind. De versiering van de kruishoeken bestaat uit florale of bloemmotieven die voornamelijk door de firma van Sylvain Norga geleverd werden aan alle begrafenisondernemers en dit tot Nederland, Luxemburg en Frankrijk toe. De porseleinfoto is van de overleden zoon.

Tekst:

'Ter zaliger gedachtenis / van heer / Benini Tanghe / geboren te Ruddervoorde / den 21 maart 1864 / overleden te Kortemark / den 24 augustus 1937 / en van zijn echtgenoot / vrouw / Emma Vandekerckhove / geboren te Cachteem / den 29 december 1859 / overleden te Stalhille / den 13 augustus 1936 / en van hun zoon / heer Remi / geboren te Stalhille / den 17 augustus 1900 / en aldaar overleden / den 29 mei 1929 / R.I.P'

Het grafmonument van de **familie Vandekinderen-Rotsaert** geeft aan dat zij geen gewone arbeiders waren. Eduard Vandekinderen werd te Zedelgem geboren op 15 maart 1867 en overleed te Stalhille op 21 juli 1936. Hij trouwde Valentina Rotsaert, te Varsenare geboren op 15 september 1870. Valentina overleed te Stalhille op 24 februari 1940.

Op de plint ligt nog een dekplaat met de tekst. Het kruis rust op een sokkel met getrapte kroon. Het kruis wordt geflankeerd door twee gedraaide zuilen die de kruisarmen ondersteunen. Op de sokkel staat: "Bij God alleen is troost". Bovenaan is een ornament verdwenen.

Steenhouwer: W. F. Meese, Brugge

Het is een eeuwige vergunning.

Een sterk contrast vinden we aan de noordzijde van de kerk. Hier ligt notaris Darswilder begraven onder een belangwekkend arduinen kruis. Désiré-August Darswilder was de zoon van Jacobus en NN Deweerdt en werd te Brugge geboren. Hij trad in hij huwelijk met de Loppemse Justina Cruyt. Ze kregen een dochter, die na een jaar overleed, en een zoon. Désiré-August overleed te Stalhille op 12 september 1873. Hij werd aan de noordkant van de kerk dicht tegen de kerkmuur begraven (rechts). Merkwaardig is dat er in dezelfde rij een identieke stèle van een andere familie staat.

Darswilder speelde als notaris een belangrijke rol in het dorpsleven maar ook over de grenzen van Stalhille. Hij was de notaris van veel Jabbekenaars, Snellegemnaren, Zerkegemnaren en inwoners van Varsenare. Ook Houtave en Uitkerke, Bredene en Zuienkerke brachten hem klanten. Politiek speelde hij geen rol.

Dochter Maria-Theresia-Justina-Alphonsine werd op 16 januari 1850 geboren en overleed op 11 januari 1851. Ze ligt naast haar vader begraven onder een arduinen kruis, omhangen met een bloemenkrans. De tekst op haar kruis is bijna niet te ontcijferen. Er is geen enkele perceelsafbakening voor dit kindergraf (links).

Aan de westkant van de notaris rust dan kunstenaar **Herman Depauw** in zijn tuintje. Beiden hadden één zaak gemeenschappelijk: ze werden op het kerkhof begraven maar waren niet diep katholiek. Bij Herman Depauw vinden we nog werk van de kunstenaar zelf. Hij werkte vooral in koper. Hij gebruikte koperplaten waaruit hij zijn figuren brandde. Toen hij zijn einde nabij wist, regelde hij zelf zijn begrafenis met de pastoor. Ook hierin rust de grote tegenstelling, het vreemde aan deze begraafplaats.

Een enig kunstwerk staat op het graf van **Marcel Malstaf**. Het is een beeld dat de overledene zelf heeft gemaakt en dat kan beschouwd worden als een zelfportret. Hij maakte het in 1990. De buste is door hem zelf gesigineerd en gedateerd. Het beeld rust op een inlopende zuil. Alles is van beton. Onderaan de zuil is een tekstplaat bevestigd. In de plint is een graftuin uitgespaard, gevuld met grind.

Het graf van **Prosper Jozef Massez** is wellicht het meest robuuste grafmonument van de begraafplaats. Op de plint ligt nog een dunne dekplaat ter ondersteuning van de twee massieve blokken die losgewerkt zijn van elkaar door een inspringende overgang. Op de onderste blok staat de tekst R.I.P. (Requiescat in pace = hij/zij ruste in vrede) en komt een amfora voor. Dit doet ons herinneren aan de grafgiften uit de klassieke tijd. Op het bovenste blok staat een tekst langs de voor- en achterzijde gebeiteld. Bovenop ligt een omwikkelde bloemenkrans. Het geheel wordt bekroond met het Latijnse kruis op getrapte voet.

De tekst aan de voorzijde luidt in het Frans:

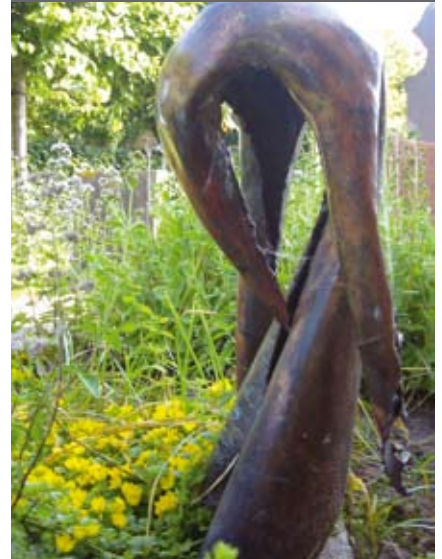
A la mémoire de Mr.
Prosper-Joseph Masser
Chevalier de l'ordre de Léopold, Echevin de la ville d'Ostende
Membre de la Députation permanente et Président du Conseil Provincial de la Flandre Occidentale.
Né à Gand le 21 Mai 1778,
décédé à Ostende le 10 Aoust 1846.
De son épouse Mad.
Thérèse-Eugenie De Waele
et de leur fille unique Madame
Sabine-Thérèse Massez, épouse Kempeners,
née à Ostende le 13 Mai 1805
y décédé le 17 aout 1831.

Tekst op de achterzijde :

A la mémoire de Dame Kempeners,
Née S. Massez, décédée le 17 Aout 1831 à l'âge de 26 ans,
bonne fille, bonne épouse, amie sincère, mère infortunée
pire comme la bosée du matin, comme elle tu es montée dans las cieux aux premières heures du
jour.

Materiaal: arduin

HERMAN DEPAUW

MARCEL MALSTAF

PROSPER MASSEZ

FAM DECLERCK

Een sarcofaag is een grafkist van de farao. In de Westerse wereld werd de sarcofaag ingevoerd tijdens de renaissance wanneer de klassieke oudheid volop in de belangstelling kwam.

Toch was dit maar zinnebeeldig: in een sarcofaag ligt geen lijk.

Een graf dat duidelijk sporen van Art Deco vertoont is het graf van de **familie Declerck-Corveleyn**. De stèle waaiert uit en is bekroond met een gestileerde kroon waarop de letters PAX voorkomen. De letterplaat is verzonken in het midden. Het kruis wordt geflankeerd door twee palmtakken, symbool van de overwinning. De opbouw geeft nochtans een logge indruk. Op de plint rust een eerste deksteen die groter is dan de plint. Hierop rust ook de stèle. Op die eerste deksteen ligt een tweede plaat tegen de stèle aan. Hierop staat een aflopende sarcofaag met een losliggend deksel. Op de voorzijde werd R.I.P gebeiteld. De stèle bestaat uit een sokkel en de grafversiering. De sokkel reikt net tot boven de sarcofaag. Daarboven begint de grafversiering. Het is een keldergraf met eeuwige vergunning.

Aan de zuidkant is een plaatje bevestigd met BHH of “Bond van het Heilig Hart”.

Het graf ligt langs de oostkant, dicht bij de kerkingang.

Steenhouwer: P. Six.

Materiaal: arduin.

Het graf van de **familie Simoens-Demunck** is een juweeltje. Het robuuste en gesloten grafmonument is typisch voor het interbellum. De zerk bestaat uit een grote en zware plint waarop alles rust. De aflopende dekplaat draagt de aantekening van later bij te zetten personen: Arsène, Juliane en Arsène. Alleen deze laatste werd wellicht bijgezet (1947 – 1964). Op de kleinere bovenste dekplaat liggen tal van moderne bloemversieringen en staat een foto op porseleinen ondergrond getekend Jos Demeyer. Op het vrije gedeelte van de plint staat vooraan een bloemenvaas en achteraan een tekstplaat tegen de stèle. Deze stèle rust op een kleine sokkel. Ze is uitgewerkt als een brede portiek; de middenplaat wordt ingekaderd door opstaande randstenen en gecanneleerde zuilen. Het entablement wordt bekroond door een getrapte tekstblok. De geslotenheid van het monument wordt doorbroken door de treurende engel: zijn bazuin zal niet meer klinken.

Steenhouwer: Demeyere, Uitkerke.

Materiaal: bovenplaat zerk: graniet, middenplaat stèle: graniet.

Eeuwige vergunning.

Familiale gegevens: Arsène-Henricus-Carolus-Josephus Simoens was getrouwd met Juliana-Elisa Demunck. Hier ligt ook hun zoon Arsenius-Camillus-Carolus, geboren op 26 mei 1947 te Stalhille, er overleden op 23 juli 1964.

FAM SIMOENS

OORLOGSGRAVEN

Boudewijn Madoc
echtgenoot van
Zenobie Knockaert
geb te St. Michiels
Den 29 juli 1894

Wij gaven ons bloed.
Wij vragen uw gebed.
De Inwoners van Stalhille
bewaren een dankbaar aandenken aan

Beiden jammerlijk omgekomen te
Issenbüttel
(Duitsland) den 27 januari 1941

Joannes Everaert
echtgenoot van
Irène Verhaeghe
geb. te Stalhille
Den 27 juni 1903

Op elke begraafplaats liggen wel slachtoffers van de eerste of de tweede wereldoorlog. Stalhille telt ook twee uitzonderlijke slachtoffers: ze vielen in de treinramp te Issenbüttel toen ze op terugweg waren naar huis vanuit een gevangenkamp op 27 januari 1941. Ze lieten elk een echtgenote als weduwe achter. Het betreft hier **Boudewijn Madoc en Joannes Everaert**. Hun stoffelijk overschot werd op het kerkhof van Stalhille ter aarde besteld. Zowel de stèle als het zerk zijn van arduin. Op de plint ligt een halve deksteen die de bloembak draagt en de stèle. Op die stèle zijn twee foto's aangebracht van de slachtoffers. In de bovenhoeken zijn twee palmtakken uitgehakt. Het kruis is ingewerkt als bekroning van de stèle. Het graf is goed onderhouden en zou eigenlijk als een eregraf beschouwd moeten worden.

Op heel wat graven zijn verwijzingen naar de wereldoorlogen aangebracht. Stalhille heeft geen apart ereperk voor zijn gesneuvelden. Aan onze betreurde makker. 1914-1918. NSB. De kleuren van de Belgische vlag zijn al lang verdwenen maar de herinnering blijft.

Ook jongens uit andere landen sneuvelden op onze grond. Er lagen in de wijde omtrek, onder andere te Gistel, Snellegem en Aatrijke, vliegveldjes die de Duitsers hadden aangelegd. Op de grond keken burgers regelmatig naar het spannende duel in de lucht dat dikwijls een dodelijk einde kende. Twee R.A.F.-piloten met de rang van luitenant stortten hier op 28 mei 1918 neer en vonden broederlijk naast elkaar een laatste rustplaats op het kerkhof van Stalhille. Hun wapenspreuk luidde: PER ARDUA AD ASTRA. ('Door er naar te streven, bereiken we de sterren.')

Lt. R. McKay Hall
R.A.F.
28 th May 1918 Age 25
son of
John and Cordelia P. Hall

Lt. F.H. Reilly
R.A.F.
28 th May 1918
Born Woodstock
ONT(ario)
Jan 16 th 1893

POLITICI

Dikwijls hebben persoonlijkheden uit de plaatselijke politiek ook een opvallender grafmonument dan de doorsnee burger. Dit is niet altijd zo. Maar politici in kleine plattelandsdorpen hadden dikwijls veel aanzien en dit straalde af van hun laatste rustplaats. De stèle van het graf van schepen **Leopold Lippens** is uitzonderlijk rijk versierd. Op het voetstuk staat een sokkel die als tekstplaat dienst doet. Hierop plaatste de familie het kruis met allerlei bloemen en andere versieringen. De foto is dermate vervaagd dat je er geen details meer kunt van waarnemen. De versieringen met bloemen en linten getuigen van een schoonheidsgevoel dat je niet zo veel op grafmonumenten in de regio aantreft.

Alles werd uitgehouwen in de steen. De steenhouwer was E. Vercagne uit Brugge.

Op de tekstplaat:

*Bidt voor de ziel van Heer Leopoldus Franciscus Lippens, schepen deser gemeente
geboren te Stalhille den 22 november 1840, aldaar overleden den 23 april 1893
en van zijn echtgenootte vrouw Rosalia Lievens*

geboren te Snellegem den 28 augustus 1846 en overleden te Stalhille den 11 januari 1923

Het meest majestueuze monument is echter dit van **Pieter Van Huele**. Deze familie vervulde een paar eeuwen lang belangrijke ambten te Stalhille (burgemeester) en omliggende gemeenten, tot in Brugge toe. Het grote grafmonument werd dicht tegen de kerkmuur aangebouwd, zuid van de ingang van de kerk. Ter gelegenheid van een missieprediking heeft men dan het grafmonument uitgebouwd tot tegen de kerkmuur. Op dit tussenschot plaatste men dan een 'kalvarie'-kruis. De herdenkingsplaat voor die missie werd trouwens ingemetseld in de kerkmuur achter het kruis. Ook de ganse omgeving werd aangekleed. Het monument werd opgebouwd met een stèle en een graftuintje er voor, begrensd door vier zuilen vooraan en twee achteraan. Tussen de twee middelste zuilen vooraan is dan een zitplaats aangebracht. Deze plaats kun je best gebruiken om de lange tekst op de tekstplaat te lezen. Deze tekstplaat is gevat in twee arduinen pilasters op voet en bovenaan afgesloten door een zelfde deksteen. Eigenlijk doet de ganse stèle meer denken aan een kleine, smalle grafkapel. Het is trouwens een echt familiegraf. We vermelden hier eerst de tekst op de marmeren middenplaat:

'Sepulture/ D'Heer Pieter Van Huele/ F^s Jan verweckt bij jof Blasia Verstraete/ f^d Jacob, in zijn leven ontfangher van Zuyenkerke/ Clemskerke en Stalhille, disch en kerkmeester/ van St-Gillis kerk binnen Brugge, aldaer overl./ den 31 8bre 1831 oud 79 jaer, gebortig van Stalhille/ ende van/ Jonf^e Helena Soetaert/ zyne huys vrouwe, overl. den 5 maerte 1796/ oud 40 jaer, de welke gedeurende hun huwelijk/ van 20 jaer t' saemen hebben gewonnen 11 kinders/ te weten Michiël in huwelijk met Barbara Jonckheere/ overl. te Breedene den 11 7^{ber} 1853 oud 76 jaer 3 maen/ Carolus, eerst in huwelijk met Francisca Boucquez/ daer naer met Joanna Gheyle/ overl. te Stalhille den 14 Julu 1858 oud 77 jaer 10 maen/ Augustinus, overl. te Dudzele den 15 feby 1810/ oud 28 jaer, Josephus in huwelijk met Amelia/ Madoe, overl. te Brugge den 28 x^{bre} 1828/ Franciscus, overl. den 20 Juny 1842 oud 49 jaer/ Anna, in huwelijk met Philippus Somerlinck,/ overl. te Brugge den 28 maart 1859 oud 74 jaer/ Marie, in huwelijk eerst met Michiel Kerkhof/ daer naer met Godefridus Van Lier,/ overl. den 23 novembre 1840, oud 50 jaeren/ drye kinderen, onbejaerig overl./Nota: Joannes, overl. den 17 July 1848 oud 69 jaer 4 maen/ in huwelijk met Isabella Blanckaert, gebortig/ te Oedelem overl. te Stalhille den 14 april 1841 oud 53 jaer/ hebbende gewonnen een eenigen zoon met naeme/ Petrus Joannes, overl. te Stalhille 3 Jañry 1859 oud 43 jaer/ God geve hunne zielen, d'eeuwige ruste/R.I.P.'

LEOPOLD LIPPENS

FAM VANDECASTEELE

Lijstwerk op het graf van de familie Vandecastele

De recentere familiegeschiedenis gaat dan verder op de zuidzijde van het monument, daar staan volgende overledenen vermeld:
 Marie-Louise Van Huele † 1874 Johannes Van Huele † 1901 Johanna Souvagio † 1875
 Josephus Van Huele † 1919 Nathalie Gielis † 1901 Camiel Van Huele † 1943
 Camiel Van Huele † 1947 Sylvie Van Huele † 1948 Gabrielle Van Huele † 1988
 Magdalena Vandevelde † 1991 Michiel Van Huele † 1998
 Dit grafmonument is zeker een unicum.

Een graf van een andere burgemeester trekt eveneens de aandacht. Het gaat hier over de **familie Vandecastele-Vermeire**. Het monument staat eveneens aan de oostzijde van de kerk, niet zover van de ingang. De prachtige bloemversiering onder het kruis, als het ware gevat in een nis, valt onmiddellijk op. Daar onder zie je het mooie lijstwerk dat de tekstplaat scheidt van het boven-deel. Het kruis heeft een eigentijdse versiering.

De familie Vandecastele was een ingeweken gezin. Hun zoon Camile werd te Sint-Kruis geboren. Marie Vermeire was te Vlissegem geboren en dochter van Franciscus en Anna-Theresia Vanheule. De echtgenote van zoon Alfons was afkomstig van Sint-Kruis.

Het grafmonument werd geleverd door de steenhouwer F. Meese uit Sint-Pieters-Brugge.

Op de tekstplaat zijn drie zijden gebruikt.

Op de oostzijde:

Gedachtenis der Eerzaame familie Vandecastele
 Heer Joseph Vandecastele geb. 1835 † 1915
 en zijne echtgenote
 Marie Vermeire geb. 1836 † 1901
 Heer Alfons Vandecastele 1870 † 1956
 en zijne echtgenote
 Elodie Vandecastele 1877 † 1960

Op de zuidzijde:

Heer Gustaaf Vandecastele
 geb. 1875 † 1898

Op de noordzijde:

Heer Camiel Vandecastele
 geb. 1868 † 1924

NIJVERHEID

Ambachtlieden die een welstellend bestaan opbouwden, lieten dit meestal ook merken wanneer ze overleden. Grote grafmonumenten, wanneer ze niet van adellijke families zijn, kun je dikwijls thuisbrengen bij rijke landbouwers, handelaars of ambachtlui.

Timmermansfamilie **Verlie** zorgde eveneens voor een merkwaardig grafmonument. Vader Joannes Verlie werd geboren in 1804 (als Joannes-Baptiste of Joannes-Franciscus) als zoon van Franciscus (afkomstig van Houtem) en Catherine Bouvery (afkomstig van Moere). Hij werd timmerman te Stalhille maar was in de wijde omtrek om zijn stielkennis gewaardeerd. Het hoeft dan ook geen verwondering te wekken dat zijn zonen in zijn voetsporen zouden volgen. Bij hun overlijden mocht een opmerkelijk grafmonument dan ook niet ontbreken. Het werd een arduinen opbouw, bekroond met een gegoten kruis, mode op het einde van de 19de eeuw. De plint draagt een getrapte sokkel. Van de middenzuil van de sokkel werd langs drie kanten een tekstdeel gemaakt. Zo weten we dat er hier drie zonen van Joannes bijgezet werden.

Wat de tekstplaat natuurlijk niet vermeldt, is dat vader Joannes eerst gehuwd was met Rosalia Pick van wie hij drie kinderen kreeg tussen 1841 en 1845. De geboorte van het zontje Louis-François op 20 april 1845 liep echter slecht af. Het kindje overleed de dag daarop en moeder Rosalia overleed ten gevolge van dit kinderbed op 33-jarige leeftijd op 8 mei daarna. Dit moet een zware slag geweest zijn voor Joannes. Hij moest dan nog het overlijden van zijn 4-jarig zontje Edmund op 28 november 1845 verwerken. Hij bleef dan enkele jaren met zijn dochttertje Joanna alleen. Joannes hertrouwde op 10 februari 1852 te Stalhille met Marie-Thérèse Lepeire, dochter van Philippe en Isabelle Ardaen. Zijn tweede echtgenote was 20 jaar jonger. Ze kregen samen nog 8 kinderen, waarvan er twee kort na de geboorte overleden. Zo zat het leven toen in elkaar.

De voorzijde vermeldt:

Ter zaliger gedachtenis van d'heer Amatus Verlie, in leven timmerman, zoon van wylen Joannes en Marie Lepeire, geboren te Stalhille 2 januari 1869, overleden te Brugge 22 april 1930.

Het was een eeuwige vergunning. De steenhouwer was F. Meese uit Sint-Pieters-Brugge. Deze Amatus was de jongste van de acht.

Aan de zuidzijde:

Ter zaliger gedachtenis van d'heer Karel Verlie, zoon van wylen Joannes en Marie Lepeire, (geboren op 30 april) 1863 – 1945.

Aan de noordzijde:

Ter zaliger gedachtenis van heer Medard Verlie, in leven meester-timmerman, zoon van wylen Joannes en Marie Lepeire, geboren te Stalhille 19 december 1860, alhier overleden 24 januari 1937.

Familie **Standaert-Rotsaert** is een uitzonderlijke familie gebleken. Joannes Standaert werd omstreeks 1785 te Beernem geboren. Hij trouwt met de even oude Koolkerkse Genoveva De Clerck, dochter van Philibert en Marie Koussemaeker. Ze blijven een lange tijd te Koolkerke wonen en krijgen daar ook hun kinderen. Wanneer hun dochter op 5 augustus 1839 te Stalhille trouwt met Josephus Storme blijkt het gezin Standaert reeds te Stalhille te wonen. Een andere dochter trouwt met de Stalhilse smid Jacobus Quintens. Het gaat dus om belangrijke families. Genoveva maakte dit allemaal niet meer

FAM VERLIE

FAM STANDAERT

mee want ze kwam te Stalhille te overlijden op 18 juni 1836. Ze wordt niet op de tekstplaat vermeld. Het gezin moet dus voor 1836 van Koolkerke naar Stalhille verhuisd zijn. Joannes Standaert hertrouwde na het overlijden van zijn eerste echtgenote met de 30 jaar jongere Joanna Rotsaert, geboren te Zuienkerke in 1818 als dochter van Joseph en Catharina Ketelaere. Ze krijgen vier kinderen. Joannes Standaert overlijdt dan op 23 november 1844. Joanna Rotsaert hertrouwt op haar beurt met Ernegemenaar Joannes Vermeersch, aldaar geboren in 1821. Zelf sterft ze op 18 februari 1868 op 49-jarige leeftijd, haar echtgenoot in 1889 te Gent. Voor haar is dit grafmonument opgericht. Of ze het verdiend heeft? Ze bracht 17 kinderen ter de wereld!

De sokkel bestaat uit een getrappt voetstuk met daarop een tekstplaat en het kruis, alles in graniet. Het kruis is op de uiteinden van de armen versierd en heeft in het centrale deel een versiering: een porseleinen Christushoofd. Op de bovenste trap van de sokkel staat de tekst gegraveerd:

Heere Jesus, 't is onze bede/ Schenk hen allen d'eeuwige vrede.

Op de tekstplaat staat de ganse kroost:

“Zalige gedachtenis van
Joanna Rotsaert
geboren te Zuyenkerke in 1818
alhier begraven in 1868
weduwe van Joannes Standaert
echtgenote van Joannes Vermeersch
die geboren werd te Erneghem in 1821
en stierf te Gent in 1889

en van hare kinderen

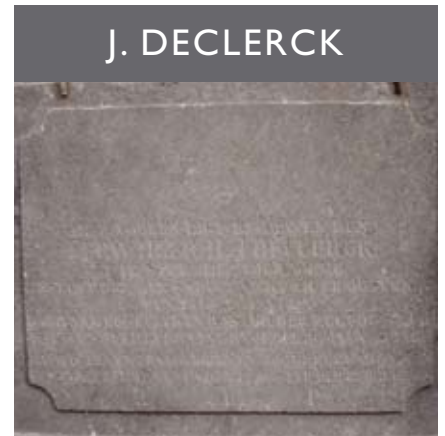
Standaert Augustus 1840-1913
Standaert Léopold 1841-1861
Standaert Joannes 1843-1906
Standaert Karel 1844-1927
Vermeersch Ludovica 1846-1927
Vermeersch Sophia 1847-1925
Vermeersch Ludovicus 1848-1936
Vermeersch Julianus (priester) 1850-1907
Vermeersch Joseph 1851-1876
Vermeersch Pieter (capucijn) 1852-1922
Vermeersch Napoléon 1853-1862
Vermeersch Désiré 1853-1891
Vermeersch Edmond 1855-1898
Vermeersch Théopheil 1856-1917
Vermeersch Juliana 1859-1885
Vermeersch Ferdinand 1860-
Vermeersch Léopold 1862-1914”

Steenhouwer: P. Cornelis, Oostende.

PASTOORS

Waar reeds heel wat geruimd werd op de begraafplaats omheen de kerk, werden belangrijke zerken aan de kerkmuur bevestigd. Ook wanneer de kerkvloer werd vernieuwd zijn vele grafstenen uit de kerk verwijderd. Een aantal kregen ook een nieuwe bestemming aan de buitenmuur van de kerk. Te Stalhille treffen we ook enkele zerken tegen de kerkmuur aan. Hierbij enkele tekstplaten van pastoors. Meestal zijn rustplaatsen van pastoors te herkennen aan de kelk met opstijgende hostie boven hun gegevens. Dit is in ons voorbeeld van pastoor **J. Declerck** niet het geval, omdat het maar een herdenkingsplaat voor een oud-pastoor is. Op de tekstplaat lezen we:

Hier vooren ligt begraven
Den Eerw. Heer H. J. Declerck
Priester hier voornoemd
Bestuurder der Capucijne kerk te Oostende
Van 18.0 tot 18.9
Daer na geestelyken koster der zelfde Stad
Tot zyn overlyden in den ouderdom van 6. jaer.
Hij was eenen eenvoudigen en Godvresenden man
Den vader der armen en trooster der bedrukten.

BIBLIOGRAFIE

- Margriet de Roever en Jenny Bierenbroodtpot, “De begraafplaatsen van Amsterdam”.
- Henk L. Kok, e.a., “Begraven en Begraafplaatsen”.
- Rindert Brouwer, “Ook u wacht ik”.
- Annemie Havermans e.a., “Het Schoonselhof”.
- Tijdschrift “Grafzerkjes”.
- Cecilia Vandevelde, “Les Champs de repos de la Region Bruxelloise”.
- Rudolf Salomon Cortissos, « De geschiedenis van de Portugese Joden in Nederland ».
- Kurt Götze, “Hof en Tuin, het kerkhof” van Steenbrugge.
- Jacques Buermans e.a., “Wandelen van Sconsele tot Schoonselhof”.
- Marcel Celis, “Kerkhof van Laken”.
- Luc Lekens en Johan Decavele, “Het Campo Santo”.
- Brigitte Vermaelen, “Het Kerkhof aan de Dieweg”.
- Sabine De Groote, “Het Campo Santo van Sint-Amandsberg”.
- An Hernalsteen, “De Westerbegraafplaats van Gent”.
- Open Monumentendag Antwerpen 2002”.
- Mirjam Vossen, “De Dood moet een Wener zijn”.
- Ralf Bodelier e.a., Wandelen over Père Lachaise”.

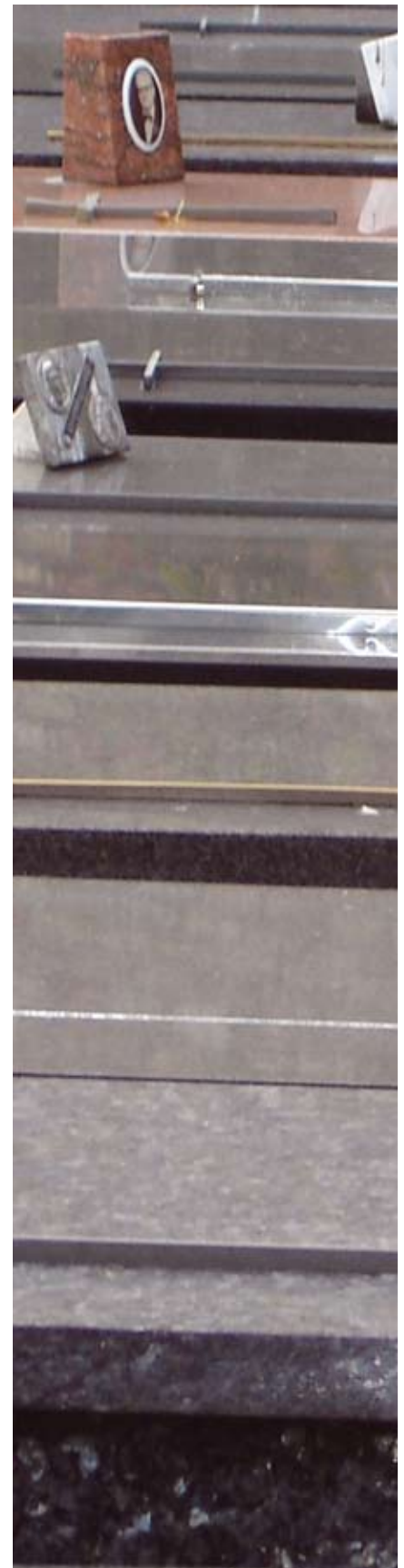
NAWOORD

In de visie van de christelijke leer mocht je niet – naar Romeinse traditie – gecremeerd worden. Het lichaam moest bij de wederopstanding voor Gods troon kunnen verschijnen. Zo ontstond het ter aarde bestellen van een lijk in zijn volle betekenis. De rijken werden met eer en zorg begraven (in de kerk), de armen kwamen in volle grond (op het kerkhof) terecht. Napoleon besliste zelfs dat ieder mens in zijn eigen graf mocht rusten. Hij besliste ook dat het graf hem of haar nooit zou worden afgenomen. Bij aankoop werd dit stukje grond onvervreemdbaar eigendom van de overledene: de eeuwige concessie. Zo kunnen graven echte monumenten worden die ogenschijnlijk de eeuwigheid kunnen trotseren: kosten nog moeite werden gespaard.

Los van het hoge toeristische gehalte van een begraafplaats is het volstrekt ondenkbaar dat ook maar een graf wordt geruimd. Dat zou van een onbegrijpelijk gebrek aan respect getuigen. Maar ..., iedere Belg zijn huisje, weekendverblijfje én graf bleek van het goede te veel. Met één pennentrek werd door de wet van 20 juli 1971 een streep gehaald door de eeuwigheid en bleef 50 jaar een absoluut maximum. Wie voor eeuwig had betaald, was zijn centen kwijt en een illusie armer. België zou helemaal verknipt raken in percelen van eeuwige concessies! Tenzij ... je in een ereperk lag. Zelfs onder de grond was niet iedereen gelijk. En vermits politici dikwijls een apart plaatsje... ja! Verwaarloosde graven moesten worden geruimd. Soms lijken bordjes met “Akte van Verwaarlozing” op bepaalde (stedelijke) begraafplaatsen met een soort willekeur te worden ingeplant.

Waarom niet de mogelijkheid creëren om graven door kunstminnende of plichtsbewuste levenden te laten adopteren? Zelfs onder bepaalde voorwaarden opnieuw te laten gebruiken?

Dan maar cremeren? Zo ben je van alle onderhoud af, zo moet je niet tegen jouw zin en uit loutere plicht een plant op het graf van jouw dierbaren (?) zetten met Allerheiligen of Allerzielen. “De tijd van grote gevoelens, nadrukkelijke gebaren en rijkelijke ornamenten is voorbij, schrijft Kristien Hemmerechts. Die tijd ligt ver genoeg van ons af om hem te koesteren en te bewonderen, of op zijn minst te bewaren. Om te weten: we mogen hem niet door onstilbare graafmachines laten vermalen”.
Gelijk heeft ze!

COLOFON

TEKSTEN GESCHREVEN DOOR

Marcel Desmedt

FOTO'S

Lieve Huybrechts, Marcel Desmedt, Jeroen Trybou

NALEZEN

Werkgroep

VORMGEVING

Jeroen Trybou & Véronique Vanhessche, gemeentebestuur Jabbeke

MET MEDEWERKING VAN

Gemeentebestuur Jabbeke